

IT-TIENI SENA

MALTI

HIN: Sagħtejn u kwart

Isem u Kunjom: _____ Klassi: _____

Istruzzjonijiet lill-istudenti:

- Wieġeb il-mistoqsijiet kollha kif mitluba.
- Ortografija, punteggjatura, ideat u prezentazzjoni tajbin jgħinuk biex tikseb riżultati aħjar.
- Meta tlesti, erga' ara l-karta kollha mill-bidu biex tirranġa xi żbalji li jista' jkollok u timla dak li ġallejt barra.

GĦALL-UŻU TAL-Għalliema

L-ISKEMA TAL-MARKI (*tikteb xejn hawn taħt*)

Mistoqsija	A	B	Č1	Č2	D1	D2	Smigħ	Taħdit	TOTAL
Marki	14	10	15	15	6	20	10	10	100
Marki tal-istudent/a									

KUMMENTI

Il-Karnival

L-isem karnival ġej mil-Latin u jfisser ‘ħalli barra’. Dan għaliex wara l-Karnival, kien jibda r-Randan, li kien żmien ta’ penitenza li fih ma kienx jittiekel laħam. Imma minn fejn gew it-tradizzjonijiet tal-Karnival? (*par. 1*)

Meta n-nies tal-Ewropa skoprew l-Amerka, dawn sabu li n-nies t’hemm kellhom ħafna festi. Wahda minnhom kienet l-areitos. Din kienet ċelebrazzjoni b’ħafna kant u żfin. Meta mbagħad l-Ewropej bdew jaħkmu pajjiżi Afrikani sabu, li dawn iħobbu jinżebeġħu u jużaw ħafna kuluri vivaċi waqt iż-żfin tagħhom. Kif ukoll, ikantaw, idoqqu strumenti differenti, jilbsu l-kostumi u l-maskri kollha kuluri. L-Ewropej bdew iżidu dawn id-drawwiet mal-festi tagħhom. (*par. 2*)

Kull pajjiż beda jkollu l-Karnival tiegħu b’xi drawwiet partikolari għalihi. Ġieli, fl-istess pajjiż, ikun iċċelebrat b’modi differenti. Fil-Brażil hemm erba’ stili differenti imma l-iktar Karnival magħruf huwa dak ta’ Rio de Janeiro. (*par. 3*)

F’Malta, il-Karnival beda jiġi cċelebrat fil-ħmistax-il seklu u l-Kavallieri tal-Ordni ta’ San Ģwann komplew jagħtu spinta lil din il-festa. Illum, il-festi prinċipali tal-Karnival isiru fil-Belt Valletta u fil-Furjana. (*par. 4*)

Dak li tiżra’ taħsad, u għalhekk tant dilettanti jaħdmu ħafna matul is-sena, biex f’dan iż-żmien tal-Karnival joffrulna spettaklu ta’ arti, mužika u kuluri li jferraħ lil kull min jattendi għal xi attivitā li tittella’ f’dawn il-jiem ta’ qabel il-bidu tar-Randan. (*par. 5*)

(*Silta meħuda u addattata mir-rivista Xehda Għasel ta’ Jannar-Frar 2013*)

A. FEHIM IT-TEST

(14-il marka)

1. Xi tfisser il-kelma ‘Karnival’ (*par. 1*)

_____ (marka)

2. Minn l-ewwel paragrafu, semmi x’kien jibda wara l-Karnival.

_____ (marka)

3. X’kienet l-areitos? (*par. 2*)

ċikkulata ċelebrazzjoni b’ħafna kant u żfin nies Amerikani (marka)

4. Agħmel sing taħt it-tajba:

(L-Amerikani / L-Afrikani) huma magħrufin għall-kuluri vivaċi li jħobbu jużaw u jinżebgħu bihom. (*par. 2*) (marka)

5. Min kien iħobb jilbes kostumi u maskri kkuluriti? (*par. 2*) _____ (marka)

6. Il-Karnival ta’ Rio de Janeiro huwa l-iktar karnival magħruf fil-_____ . (*par. 3*) (marka)

7. Il-karnival f’Malta beda jiġi ċeċebrat fil-ħmistax-il seklu. (*par. 4*) Veru Falz (marka)

8. Min kompla jagħti spinta? (*par. 4*)

_____ (marka)

9. Semmi ż-żewġ postijiet fejn isiru l-festi prinċipali tal-karnival. (*par. 4*)

_____ (marka)

10. Id-dilettanti jaħdmu ħafna matul is-sena, biex fil-Karnival joffrulna spettaklu ta’

_____, mužika u _____ li jferrah lil kull min jattendi għal xi attivitā.

(*par. 5*)

(½ marka kull waħda = marka)

ANALIŻI TESTWALI

11. ... dawn iħobbu jinżebgħu u jużaw ħafna kuluri vivaċi waqt iż-żfin tagħhom.

Għal min qed jirreferi l-pronom ‘dawn’ (par. 2)

ghall-Ewropej

ghall-Maltin

ghall-Afrikani

(marka)

12. bdew iżidu dawn id-drawwiet mal-festi tagħhom (par. 2) Il-pronom mehmuż **hom** fil-

kelma **tagħhom** qiegħed jirreferi ghall-_____ (marka)

LESSIKU

13. Sib kelma mit-tielet paragrafu li tfisser: **imur** _____ (marka)

QWIEL

14. Immarka l-qawl f'din is-sentenza:

Dak li tiżra' taħsad, u għalhekk tant dilettanti jaħdmu ħafna matul is-sena. (marka)

B. IL-GRAMMATIKA

(10 marki)

1. Aqleb fl-istat kostrutt:

a) iż-żmien tal-karnival _____ (marka)

b) il-jum tal-festa _____ (marka)

2. Għaqqed f'kelma waħda:

a) is-saqajn tiegħu _____ (marka)

b) libbes lili _____ (marka)

3. Aqra ftit din is-silta: **Fil-Karnival ta' sentejn ilu, jien u shabi, iddeċidejna li mmorru l-Belt. Ahna Ibisna libsa bajda, twila sa saqajna, u għattejna anki wiċċna. Konna qisna fatati. Tagħna kien l-iktar kostum tal-biżże' li rajna. Is-sena l-ohra Ibisna l-istess kostum u morna nduru f'xi rħula.**

- Mis-silta sib u ikteb:
- a) nom fis-Singular Farrad Waħdieni _____
 - b) nom fl-Għadd Imtenni _____
 - c) nom fil-Plural Shiħ _____
 - d) nom fil-Plural Miksur _____

(½ marka kull waħda = 2 marki)

9. Imla l-vojt skont il-bżonn:

Singular	Għadd Imtenni
għajn	
	saqajn
widna	
	subghajn

Singular	Plural
jum	
	kostumi
libsa	
	uċuh

(½ marka kull waħda = 4 marki)

Ċ. Il-Letteratura (30 marka)

Ċ i. Il-poežija (Nadriet 2 ta' Tarċisju Żarb)

Din hija strofa mill-poežija **Ballata ta' Rużar Briffa:**

*Kull fl-għaxija xħin id-dalma
Tifrex tulha u l-ħajja tnin,
Minn ġo knisja mwarrba, siekta,
Jidwi leħen. Ilu s-snin*

1. Immarka b'sinjal ta' ✓ hdejn it-tweġiba t-tajba jew inkella imla l-vojt fejn mehtieg.

- a. Din l-istrofa tissejjah: sunett terzina kwartina

b. Din il-ğrajja seħħet fi żmien (l-Inglizi, il-Kavallieri, l-Għarab) _____.

c. Il-maħbuba tal-istorja kien jisimha (Rita, Katarin, Pawla) _____.

d. Ikteb żewġ kelmiet li jirrimaw mill-istrofa t'hawn fuq. _____

e. F'din il-poezija, Rużar Briffa juža l-vers novenarju.

VERU

FALZ

(5 marki)

2. **Immarka** b'sinjal ta' ✓ hdejn it-tweġiba t-tajba.

a. Il-poezija *Gelmus* ta' Ĝorg Żammit u *Id-Dwejra* ta' Joe Friggieri huma dwar:

l-ambjent Malti

l-ambjent Ghawdex

l-ambjent Taljan

b. Fil-poezija *Gelmus*, il-poeta x'ha miegħu minn fuq l-għolja?

ftit ħamrija

ġebla

xitla tas-sagħtar

c. Fuq l-għolja Gelmus, il-poeta jħossu waħdu u mdejjaq.

VERU

FALZ

d. Fil-poezija *Id-Dwejra* jissemmew in-nies li jgħumu hemm.

VERU

FALZ

e. F'*Id-Dwejra*, Joe Friggieri qiegħed jikteb dwar:

il-bniedem li jibqa' jgħix għal dejjem

in-natura li tibqa' għal dejjem

Għawdex li jibqa' għal dejjem

(5 marki)

3. Ikteb **20 kelma** dwar il-poezija *GeVja x-Xita* ta' Mary Meilak. Il-kliem fil-parentesi **se jgħinek**.

(ħlejjaq, animali, għasafar, insetti, bjar, bjut)

(5 marki)

1. Ikteb jekk is-sentenza hix tiddeskrivi lil **Antida** jew lil **Gemma**.

- a. _____ Kienet dejjem tiżbogħ xagħarha iswed.
- b. _____ Tagħmel ħafna kremi u terer.
- c. _____ Kienet qisha trasparenti.
- d. _____ Hekk kif tiġi mix-xogħol, tagħmel għoxrin minuta msakkra f'kamritha.
- e. _____ Dejjem tghid il-frażi: “Kollox sew?”

(5 marki)

2. **Hares** sew lejn l-istampa u wara **wiegħeb** dawn il-mistoqsijiet:

- a. Liema **żewġt** ibnadar kienu mtaqqbin?

- b. Liema kamra fid-dar qed turi din l-istampa?

- c. Ta' liema materjal kien dak is-saqqu li hemm mal-art?

- d. X'jismu dak it-tifel li jidher fl-istampa?

(5 marki)

3. Ikteb **sentenza** waħda fuq dawn li ġejjin:

Ġolina: _____

Wistina: _____

Id-dar tal-Belt: _____

Il-mahżen: _____

Paċifku: _____

(5 marki)

D. Il-Kitba**(26 marka)****D i. Il-Kitba Funzjonalı****(6 marki)**

Ikteb **sitt sentenzi** li jiddeskrivu lil xi ħadd li jiġi minnek. Tinsiex tagħti deskrizzjoni kemm tad-dehra, kif ukoll tal-**karattru** tiegħu/ tagħha.

Tista' tuża l-kliem mill-kaxxa t'hawn taħt bħala ghajjnuna.

twil/a – qasir/a – oħxon/ħoxna – iraqiq/a – il-kulur tal-ghajnejn? – il-kulur tax-xagħar? –
generuž/a – intelligenti – ferrieħi/ferriħija – dħuli/dħulija – nervuž/a

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

D ii. Il-Komponiment**(20 marka)**

Aghżel **WIEHED** mit-titli li jogħġibok l-aktar u ikteb madwar **150 kelma** fuq karta separata.

1. Mit-tieqa ta' kamarti.

X'tara mit-tieqa tal-kamra tiegħek? (*in-natura – il-fabbriki – id-djar – il-ġonna*)

X'tisma' mit-tieqa tal-kamra tiegħek? (*l-ħasafar – il-ġirien – il-karozzi*)

Xi xxomm meta tkun fit-tieqa tal-kamra tiegħek?

X'tixtieq li tara iktar jew tisma' iktar?

X'tixtieq li ma tarax jew ma tismax iktar?

2. Holma kerha.

Meta ħlomt din il-ħolma kerha?

X'gara fil-ħolma? (fejn seħħet? – f'liema ħin jew żmien? – min kien involut? - kif spiċċat?)

X'jagħmilha holma daqshekk kerha?

X'jaħsbu dwar il-ħolma dawk in-nies li ftaħt qalbek magħhom?

3. Il-flus jgħinu u jtellfu lill-bniedem. Iddiskuti.

X'jista' jagħmel il-bniedem jekk ikollu l-flus?

Kif il-flus jistgħu jkunu ta' ħsara għall-bniedem?

Kif jista' l-bniedem jgħin lil ħaddieħor bil-flus?

Taqbel mal-qawl: Bil-flus tagħmel triq fil-baħar? (Xi jfisser? Spjega u ddiskuti fil-komponiment.)

Bil-flus tista' takkwista kollox? Hemm affarijiet li ma tistax tiksibhom bil-flus?

Spazju biex tagħmel il-pjan tal-kitba tiegħek. (Ma jingħatawx marki ghall-pjan.)

Numru tal-komponiment

